د حنفي فقهې مطابق

د روژې مهمې مسئلې

مؤلف

مفتي سید عمر آغا

د حنفي فقهي مطابق

د روژې مهمې مسئلې

مؤلف

مفتي سيد عمر آغا

سریزه

الحمد لله وکفی و سلامٌ علی عباده الذین اصطفی، أما بعد:

دا څرګنده خبره ده چې کله یو مسلمان د کوم فرض عبادت په ادا کولو مکلف شي، نو د هغه عبادت اړوند ضروري مسائل زده کول پرې **فرض عین** ګرځي، تر څو خپل عبادت د شریعت له اصولو سره سم ادا کړي. له همدې جملې څخه د **رمضان المبارک د میاشتي روژه** ده چې مسلمانان یې هر کال په شوق او مینې سره نیسي، خو په ډېرو احکامو او ضروري مسئلو کې ناخبره وي.

له همدې امله اړتیا وه چې د روژې د مهمو او ضروري مسئلو یوه داسې رساله ولیکل شي چې **په پښتو ژبه، ساده انداز او آسانه بیان** ترتیب شوې وي، تر څو عام مسلمانان ترې ګټه واخلي.

نو په همدې مقصد دا رساله ترتیب شوه، چې په دې کې د روژې مهم او ضروري مسائل د **حنفي فقهي مطابق** راټول شوي دي، په ځانګړې ډول د **مېرمنو اړوند مسائل په وضاحت** سره بیان شوي دي، او همدارنګه د روژې **جدید مسائل** هم پکې ځای پر ځای شوي دي، چې د دې رسالې اهمیت نور هم زیاتوي.

الله تعالی دې دا مختصره رساله په خپل دربار کې قبوله کړي او موږ ټولو ته دې د شریعت د اصولو سره سم ټول عباداتونه ادا کولو توفیق را کړي. **آمین**

والله ولي التوفیق

مفتي سید عمر آغا

لړلیک

بسم الله الرحمن الرحيم

د روژې په هکله

روژه د اسلام د پنځو رکنونو څخه یو مهم رکن دی چې د هجرت په دویم کال د شعبان په میاشت کې فرض شوې ده، روژه د خیر او برکاتو حاصلولو یو داسې موسم دی چې هر مومن یې په همدې موسم کې په گټه کولو مامور شوی دی، په همدې میاشت کې قرآن شریف پر محمد ﷺ را نازل شوی دی، څوک چې د رَمَضَانَ المبارک د میاشتې روژې یوازې د الله ﷻ لپاره ونیسي د هغه مخکنې ټول گناهونه بخښل کیږي، د رَمَضَانَ المبارک د میاشتې په راتگ سره د آسمانونو دروازې، د جنتونو دروازې او د الله تعالی د رحمت دروازې خلاصې شي، د دوزخ او جهنم دروازې بندې کړل شي، په دې میاشت کې هره ورځ ملائکې اعلان کوي: اې د خیر غوښتونکیه! وړاندې راشئ، اې د بدۍ غوښتونکیه! ودریږئ (گناهونه پریږدئ)، د الله تعالی له لوري د دې میاشتې په هره شپه کې ډیر خلگ د دوزخ څخه آزاد کړل کیږي، د دې میاشتې په ورځ کې روژې فرض کړل شوي دي او په شپه کې یې تراویح سنت کړل شوي دي، په دې میاشت کې د روژه دار د هر ښه کار ثواب تر اووه سوه چنده پورې ورکول کیږي چې دا په دې میاشت کې د الله ﷻ له لوري د بندگانو لپاره یوه ځانگړې ډالۍ ده، په دې میاشت

کې د مومن په رزق کې پراختیا راځي، که مومن د دې میاشتي په قدر پوه شي نو دغه آرزو به وکړي چې کاشکي ټول عمر روژه شي، په دې میاشت کې نفلي عبادت ادا کول داسي ثواب لري که په نورو میاشتو کې چې فرض عبادت یو ځوک ادا کړي، او په دې میاشت کې فرضي عبادت ادا کول داسي ثواب لري لکه یو ځوک چې د کال په نورو میاشتو کې (۷۰) اویا فرض عبادتونه ادا کړي، ځوک چې په دې میاشت کې د روژه مات پر وخت روژه دار ته د روژې ماتولو لپاره یو شی (که خورما وي، که یو غړپ اوبه وي او که یو غړپ شیدې وي) ورکړي دغه کس ته به الله ﷻ درې انعامونه ورکړي: **(۱)** ټول گناهونه به ور معاف کړي، **(۲)** دی به د دوزخ له اور څخه آزاد کړي، **(۳)** او ده ته به د هغه روژه دار د روژې په شان ثوابونه ورکړي او په دې سره به د روژه دار په ثواب کې هیڅ کموالی نه راځي، په دې میاشت کې د محمد ﷺ امت ته پنځه داسي مخصوص شیان ورکړل شوي دي چې بل امت ته نه دي ورکړل شوي: **(۱)** د روژه دار د خولې بدبویي د الله ﷻ په نزد له مشکو څخه خوږه ده، **(۲)** روژه دارانو ته ماهیان د مغفرت دعاوې کوي ترڅو چې دوی روژې نه وي ماتي کړي، **(۳)** له دوی لپاره هره ورځ جنت مزین کیږي او الله ﷻ جنت ته فرمایي: نږدې ده چې زما نیک بنده گان د دنیا خوارې له ځان څخه وغورځوي او ستا خوا ته راشي، **(۴)** ټول سرکښه شیطانان په ځنځیرونو تړل کیږي، **(۵)** د دې میاشتي په

آخره شپه کې ټولو روژه دارانو ته مغفرت کيږي، د روژه نيوونکي دعا تر هغه پورې قبليږي ترڅو چې يې روژه نه وي ماته کړې، په دې مياشت کې يوه شپه ده چې هغه د زرو مياشتو څخه غوره ده، خلاصه دا چې دا مياشت په بشپړه ډول د خير، ثوابونو او ګټې مياشت ده.

زه ولي د روژې مسايل زده کړم؟

دا چې په اسلام کې د دې مياشتي ډير لوړ مقام دی او د کال پر نورو مياشتو ډير زيات فضيلت لري، له دې مياشتي د برکتونو څخه يواځې هغه کس په پوره ډول برخمن کيدلای شي چې د دې مياشتي اړوند ديني او شرعي مسايلو باندې خبر وي ځکه بې له علمه عمل کول ډيرې وخت د ګټې پر ځای تاواني وي نو ځکه دا لازمي ده چې د دې مياشتي اړوند مسايلو باندې موږ ځانونه پوه کړو.

د روژې مسئلې

مسئله ۱: د سهار د سپېدو څخه بیا تر لمر لوېدو پورې، په نیت کولو سره د خوراک، څښاک او نفسیاتي خواهشاتو (کوروالي) پرېښودل، دغه عمل ته د شریعت په اصطلاح کې روژه ویل کیږي.

مسئله ۲: روژه د اسلام د پنځو ارکانو څخه یو رکن دی چې فرضیت یې په قرآن شریف، سنت نبي ﷺ او د امت په اجماع سره ثابت دی.[1]

مسئله ۳: د روژې د فرضیت څخه انکار کوونکی کافر دی او بې له عذر یې پرېښیدونکی سخت گناهگار او فاسق دی.[2]

مسئله ۴: روژه پر هر مسلمان، عاقل، بالغ، مقیم او د روژې نیولو ځواک لرونکي داسې کس باندې فرض ده چې د موانعو (حیض و نفاس) څخه خالي وي.[3]

---

[1] بدائع الصنایع: ۷۵/۲، شامي: ۳۱۳/٦.

[2] بدائع الصنایع: ۷۵/۲، شامي: ۳۱۳/٦.

[3] بدائع الصنایع: ۷۵/۲، شامي: ۳۱۳/٦.

مسئله ۵: څوک چې لیونی وي، یا کوچنی وي، یا مسافر وي، یا د روژې نیولو څواک نه لري، او یا هم یوه میرمن د حیض یا نفاس په حالت کې وي، پر دوی باندې روژه نیول فرض نه ده. [4]

مسئله ٦: پر نابالغ باندې روژه نه ده فرض خو هلک او انجلۍ چې ځواني ته نږدې وي، له روژې سره د عادت کولو په خاطر باید روژې ونیسي. [5]

د نیت مسئلې

مسئله ۱: نیت د زړه د ارادې نوم دی، په ژبه سره د روژې نیت کول لازمي نه دي. [6]

مسئله ۲: کوم عربي توري چې په خلگو کې د نیت لپاره مشهور دي لکه **(و بصوم غدا نویت من شهر ...)** د دې هیڅ ثبوت په شریعت کې نشته، که یې څوک ثابت وبولي او وایي یې نو دا بدعت دی. [7]

---

[4] بدائع الصنایع: ۲/۷۵، شامي: ٦/۳۱۳.

[5] بدائع الصنایع: ۲/۷۵، شامي: ٦/۳۱۳.

[6] الفتاوی الهندیه: ۱/۱۹۵.

[7] الفتاوی الهندیه: ۱/۱۹۵.

مسئله ۳: د سهار د سپېدو څخه بیا تر لمر لوېدو پورې، د دې ټول وخت، نیمایي وخت ته په فقه کې نصف النهار شرعي وایي.[8]

مسئله ۴: که یو څوک د رمضان المبارک میاشتې د روژې نیولو اراده لري بهتره دا ده چې د شپې د روژې نیولو نیت وکړي، که یو څوک د شپې د روژې نیولو نیت ونه کړي، هغه لره پکار ده چې د نصف النهار شرعي تر مخه د روژې نیولو نیت وکړي په دې شرط چې خوراک او څښاک به یې نه وي کړي (یعني داسې کار به یې نه وي کړی چې روژه پرې ماتیږي).(9)

مسئله ۵: که یو څوک د روژې په میاشت کې داسې ووایي چې نن زما روژه ده یا مې نفلي روژه ده په دواړو صورتونو کې یې دغه روژه د فرضي روژې پر ځای دریږي ځکه د رمضان المبارک میاشت د فرضي روژې لپاره خاص او متعین ده. **(10)**

---

[8] الفتاوى الهنديه: ۱۹۵/۱.

[9] الفتاوى الهنديه: ۱۹۵/۱.

[10] بدايع الصنايع ۲۲۶/۲.

مسئله ٦: د روژې د میاشتې د هرې ورځې د روژې لپاره جلا جلا نیت کول لازمي او ضروري دی، د ټولې میاشتې لپاره یو نیت کول کفایت نه کوي. **(11)**

مسئله ٧: د شپې د روژې نیت کوونکی د سپېدو تر راختلو پورې خوراک، څښاک او کوروالی کولای شي، او دا کارونه یې د شپې پر نیت کوم اثر نه کوي او نه یې هم په ثواب کې کمی راځي. **(12)**

مسئله ٨: بې له نیت کولو باندې روژه نه صحیح کیږي که څه هم خوراک، څښاک او کوروالی یې پرېښې وي ځکه د فرضي روژې نیولو لپاره نیت حتمي او ضروري دی. **(13)**

---

(11) **فتاوی الهندیه: ١/١٩٥، شامي: ٢/٣٨٠.**

(12) **سورة البقرة: ١٨٧.**

(13) **الفتاوی الهندیه: ١/١٩٥.**

مسئله ۹: پیښلمي(پیشمنی) ته را کښینستل او پیښلمی کول که څه هم یو غړپ اوبه وڅښي، همدا عمل یې د نیت پر ځای درېږي. **(14)**

د روژې مفسدات

مسئله ۱: په خوراک کولو، څښاک او جماع کولو سره روژه فاسدېږي که قصدا وي او که په زور (اکراه) وي. [15]

مسئله ۲: که یو چا د روژه دار په خوله کې په زوره د خوراک یو شی ور واچوی او هغه د حلق څخه لاندې ولاړې نو روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې. [16]

مسئله ۳: د خولې مینځولو وخت کې که اوبه د روژه دار د حلق څخه لاندې بې له قصد ولاړې شي، روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې. (17)

---

(14) الفتاوی الهندیه: ۱۹۵/۱.

(15) الفتاوی الهندیه:۲۰۲/۱.

(16) الفتاوی الهندیه:۲۰۲/۱.

(17) الفتاوی الهندیه:۲۰۲/۱.

مسئله ۴: خاوره، ډبره یا دې ته ورته هر هغه شی چې د غذا، دوا یا لذت (خوند) په توګه نه استعمالیږي که یې قصدا وخوړی، روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې.[18]

مسئله ۵: په غوږ کې مایع دوا یا تیل اچول، روژه فاسدوي، د استعمال په صورت کې د روژې قضاء په لازمیږي بې له کفارې.[19]

مسئله ٦: د لمبیدو په وخت کې غوږ ته که اوبه ولاړې شي، د صحیح قول مطابق روژه نه فاسدیږي، که احتیاطا یوه روژه قضاء راوګرځوي بهتره ده.[20]

مسئله ۷: د روژې په حالت کې د بدن څخه که وینه راووځي، روژه نه فاسدیږي.[21]

مسئله ۸: د روژې په حالت کې د بل چا څخه وینه اخیستل یا بل چا ته وینه ورکولو سره روژه نه فاسدیږي خو دومره وینه به ورکوي چې روژه دار

---

(18) المحیط البرهانی: ۳۵۳/۳.

(19) المحیط البرهانی: ۳۴۷/۳.

(20) المحیط البرهانی: ۳۴۷/۳، شامي: ۳۹٦/۲، الفتاوی الهندیه: ۲۰٦/۱، خانیه: ۳٦۴/۲.

(21) بدایع الصنایع: ۹۲/۲.

کمزور نشي، د کمزورۍ په صورت کې وینه ورکول مکروه عمل دی خو بیا یې هم روژه نه خرابیږي.[22]

مسئله ۹: د غاښو څخه راغلی وینه که تر حلق تېره شي نو څلور صورتونه دي:

(۱). وینه پر لاړې غالبه وي، **(۲)** وینه او لاړې سره یو شان وي، **(۳)** د وینو خوند په حلق (ستوني) کې حس شوی وي، که دغه درې صورتونو څخه یو صورت و نو بیا روژه فاسد ده، یواځې به قضاء راګرځوي بې له کفارې، **(۴)** چې په هغه دریو صورتونو کې یو صورت هم نه وي (یعنې لاړې پر وینو غالب وي، د وینو خوند په حلق کې نه وي حس شوی) په دې صورت کې روژه نه فاسدیږي.[23]

مسئله ۱۰: د قی وهلو ډیر صورتونه دي خو یواځې په دوو صورتونو کې په قی روژه خرابیږي:

اول: چې په ډکه خوله قصدا قی ووهي، **دویم:** قی خو بی اختیاره راغلې وي، خو د یو نخود په اندازه یا زیات قصدا ورڅخه تېر کړي او روژه یې هم

---

[22] الفتاوی الهندیه: ۱/۲۰۰، بدایع الصنایع: ۲/۹۳.

[23] شامي: ۳/۴۲۲.

په یاد وي، په دغه دواړو حالتونو کې یې روژه فاسد ده، یواځې قضاء پر سته بې له کفارې.[24]

مسئله ۱۱: په غابنو کې بند پاتې شی که یو څوک تېر کړي که دا شی د یو نخود په اندازه وي یا تر نخود ډېر وي نو روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې، او که تر یو نخود کم وي بیا روژه نه په فاسدیږي، او که چیري یو ځل د غابنو څخه هغه شی تر خولې را وباسي بیا یې تېر کړي، روژه یې فاسدیږي که دا شی لږ وي او که ډېر.[25]

مسئله ۱۲: که د پوزي وینه و بهېږي، او د پوزي له لاري تر ستوني لاندي ولاړه شي، روژه په فاسدیږي، قضاء به راوړي بې له کفارې.[26]

مسئله ۱۳: د روژې په حالت کې غابښ کاږل د اړتیا په وخت کې روا دی په دې شرط چې وینه او دوا به ستوني ته نه ځي، که چیري دوا یا وینه

---

[24] شامي: ۴۵۱/۳-۴۵۰.

[25] شامي: ۱۷۹/۲.

[26] الفتاوی الخانیه: ۲۱۱/۱.

ستوني ته ولاړه شي او پر ناړو غالبه وي، يا يې خوند په ستوني کې محسوس شي، روژه يې فاسديږي، قضاء به راګرځوي بې له کفارې. [27]

مسئله ۱۴: يو چا په هېره سره خوراک، څښاک وکی او يا يې لړ بې اختيار قی ووهی، (په دې صورتونو کې روژه نه ماتيږي) او دی فکر وکړي چې روژه مې ماته شوه بيا يې قصدا خوراک يا جماع وکړل نو په دا صورت کې يې روژه فاسديږي، قضاء به راګرځوي بې له کفارې. [28]

مسئله ۱۵: يو څوک له خوب څخه د پېښلمي لپاره د سپېدو تر راختلو وروسته را کښيناستی او ده فکر وکی چې سپېدې نه دي را ختلي او خوراک وکړي وروسته خبر شي چې سهار شوی دی او يا هم د روژه مات پر وخت د وريځي له وجې يې فکر وکاوه چې د ماښام وخت را داخل شوی دی او روژه ماته کړي، وروسته خبر شي چې نه دی ماښام شوی، په دواړو صورتونو کې يې روژه فاسد سول، يواځې به قضاء رواړي. [29]

---

[27] شاميه: ۴۲۲/۳.

[28] بدايع الصنايع: ۲۵۷/۲.

[29] بدائع الصنائع: ۲۵۷/۲.

مسئله ١٦: د روژې په حالت کې بيړی، سيګريټ، چلم څکول روژه فاسدوي او په دې سره يواځې قضاء لازميږي نه کفاره.[30]

مسئله ١٧: د روژې په حالت کې قصدا د موټرانو يا د بل شي دود په خپل اختيار سره کشول، روژه فاسدوي، او قضاء په لازميږي بې له کفارې.[31]

مسئله ١٨: د روژې په حالت کې نسوار کول، روژه فاسدوي او قضاء په لازميږي بې له کفارې.[32]

مسئله ١٩: د روژې په حالت کې دوا مقعد ته داخلول که جامد وي او که سيال په دواړو صورتونو کې روژه په فاسديږي، په دې سره قضاء لازميږي نه کفاره.[33]

مسئله ٢٠: که روژه دار په اوبو، دوا او تيلو باندې لونده ګوته خپل مقعد ته داخل کړي، روژه يې فاسد ده، قضاء پر شته نه کفاره.[34]

---

[30] الشامي: ٣٢٢/٣.

[31] الشامي: ٣٩٥/٢.

[32] الفتاوی الهنديه: ٣٩٥/٢ ، فتاوی دارالعلوم ديوبند: ٤٢٨/٣.

[33] الدر مع الرد: ٤٠٢/٢.

[34] فتاوی الهنديه: ٢٠٤/١.

مسئله ۲۱: که یو روژه دار ته د روژې په حالت کې احتلام وشي، او دې په دی نیت خوراک او څښاک وکړي چې روژه مې فاسد شوه، پر ده باندي قضاء لازمیږي بې له کفارې - که څه هم احتلام روژې ته هیڅ ضرر نه رسوي-[35]

مسئله ۲۲: د روژې په حالت کې که یو څوک موټک ووهي (یعني خپل مني راوباسي) په دې سره روژه فاسدیږي، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې.[36]

مسئله ۲۳: که روژه دار مایع دوا پوزه کې واچوي، روژه یې خرابیږي، قضاء پرې لازمیږي، او که جامد شی پوزه کې داخل کړي او هغه داخل ته نشي ولاړ، روژه یې نه فاسدیږي او که د دې یقین وشي چې دوا تر داخل پورې ولاړل نو بیا په جامد شي باندي هم روژه فاسدیږي.[37]

مسئله ۲۴: د روژې په حالت کې د خپلې میرمنې سره د هغې په خوښه نږدېکت کولو باندي د دواړو روژه فاسدیږي، او پر دواړو قضاء او کفاره

---

[35] الشامي: ۲/۴۰۱-۴۰۶.

[36] الشامي: ۲/۳۹۹، البحر الرائق: ۲/۲۷۲.

[37] الشامي: ۲/۴۰۲.

لازمیږي که څه هم یو لا انزال ته نه وي رسېدلې(یعني که د سرې د ذکر سر د میرمنې په فرج کې پټ شو او انزال و نه شي، هم قضاء او کفاره پر دواړو لازم ده).[38]

مسئله ۲۵: که روژه دار زیاتې اوښکې تېرې کړې یا د اوښکو څاڅکې په خوله کې جمع کړې بیا یې په یوه پلا تېرې کړې، روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې.[39]

د روژې مکروهات

مسئله ۱: د روژې په حالت کې که یو څوک په خوله کې ډېرې لاړې یوځای کړې بیا یې په یوه پلا تېرې کړې، دغه کار مکروه دی او په مازې لاړو تېرولو سره روژه نه مکروه کیږي، روژه دار دې خپل لاړې تېروي، په دې خاطر دې نه توکې چې په دې سره مې روژه خرابیږي.[40]

---

(38) الشامي: ۴۰۹/۲.

(39) الشامیه: ۴۳۴/۳.

(40) الفتاوی الهندیه: ۱۹۹-۲۰۳.

مسئله ۲: د روژې په حالت کې بې له عذره د یو شي خوند کتل مکروه دی.[41]

مسئله ۳: د روژې په حالت کې د غاښو کریم یا یو بل د غاښو د پاکولو شی (لکه دندانسه) استعمالول مکروه دي، که مازې ستوني ته یوه ذره هم ولاړه شي، روژه په فاسدیږي.[42]

مسئله ۴: بی له ضرورت یو شی ژول روژه مکروه کوي.[43]

مسئله ۵: د روژې په حالت کې ستن لګول که په غوښه کې وي او که په رګ کې، روژه نه فاسدوي او نه يې هم مکروه کوي، که چيري يو څوک د روژې په حالت کې د طاقت ستن په دې خاطر ولګوي چې د روژې اثرات کم کړي نو بیا ستن لګول مکروه کار دی خو بیا هم روژه نه فاسدیږي.[44]

---

(41) المحیط البرهاني: ۳۵٦/۳.

(42) الشامي: الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱.

(43) الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱.

(44) بدایع الصنایع: ۲۰۹/۲.

مسئله ٦: د روژې په حالت کې د بې صبرۍ له امله څو څو وار غسلونه کول او یا هم اودسونه کول، مکروه دي، که روژه دار د ګرمۍ له وجې غسل وکړي بې له کراهت جایز دی. [45]

مسئله ۷: د روژې په حالت کې بد نظري کول، غیبت کول، چغل خوري، پالتو او بې فایدې خبري کول، کښنځل کول (کنځل کول)، خلګ په عذابول، سروز او سندرې اورېدل، سریالونه او پروګرامونه کتل، دا ټول روژه مکروه کوي او د ټولې ورځې ثواب یې له منځه ځي. [46]

مسئله ۸: د خاوند لپاره خپل د ښځې شونډې د روژې په حالت کې په خوله کې اخیستل مکروه دي. [47]

مسئله ۹: د خاوند لپاره خپله میرمن په شهوت سره مسه کول، مچې ورڅخه اخیستل، پر بدن یې لاسونه تېرول، ټول مکروه دي، که چیرې په

---

[45] **الشامیة: ۴۵۹/۳..**

[46] **الشامیة: ۴۲۸/۲.**

[47] **بدایع الصنایع: ۴۱۷/۲.**

شهوت سره دا کارونه نه وو، بیا کراهت نشته، او که چیري په دې کارونو سره د انزال ویره وه او یا یې هم گمان و، بیا دا کارونه کول حرام دي. [48]

مسئله ۱۰: د روژې په حالت کې د داسې شیانو ویل، اورېدل او کتل چې انسان په شهوت کې راولي مکروه دي. [49]

مسئله ۱۱: ټوله ورځ د جنابت په حالت کې گرځېدل مکروه کار دی. [50]

مسئله ۱۲: په اودس او غسل کې د خولې او پوزې پرېولولو کې مبالغه کول مکروه دي. [51]

مسئله ۱۳: د استنجاء په وخت کې مقعد دومره په مبالغه سره پاکول چې دا شک ورځخه پیدا شي چې اوبه به داخل ته تللي وي، په داسې مبالغې سره استنجاء کول مکروه ده. [52]

---

[48] کتاب الفقه: ۹۲۷/۱، شامي: ۲۱۷/۲، و ۴۱۷.

[49] حجة الله البالغة : ۱۴۱/۲.

[50] ابو داود شریف: کتاب الطهارة.

[51] الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱.

[52] الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱

مسئله ۱۴: پېشلمی ډېر څنډول چې د سپېدو د راختلو وېره ورځخه پیدا شي، یعني دا شک ورځخه پیدا شي چې سهار شوی به وي، دومره څنډول یې مکروه دي.[53]

د هغو شیانو بیان چې نه روژه په ماتیږي او نه هم مکروه کیږي:

مسئله ۱: په هیره سره خوراک او څښاک کول، که څه هم ځان په موړ کړي او اوبه کړي، روژه نه په ماتیږي.[54]

مسئله ۲: د روژې په حالت کې عطر یا خوشبو بوی کول یا استعمالولو سره روژه نه خرابیږي که بوی یې هر څومره تیز وي.[55]

مسئله ۳: د روژې په حالت کې خوله په مسواک سره پاکول سنت ده، که څه هم عطر والا مسواک وي، وچ وي او که لوند، تریخ وي او که خوږ یا

[53] الفتاوی الهندیه: ۲۰۰/۱.
[54] الفتاوی الهندیه: ۲۰۲/۱.
[55] الشامیه: ۴۲۰/۳.

بل قسم وي په ټولو سره روژه نه خرابیږي، او که یې ریشې د چا څخه تېرې شي هم روژه نه په خرابیږي. [56]

مسئله ۴: په تیلو یا په بل شي باندې سر یا ټول بدن، غوړولو سره روژه نه خرابیږي. [57]

مسئله ۵: سترګي تورول، یا سترګو ته دوا وراچول روژه نه خرابوي که څه هم د دوا یا رنجو خوند په ستوني کې محسوس شي. [58]

مسئله ٦: د روژې په حالت کې که ښځه یا سړی، داسي خوب ووینې چې د هغه څخه غسل پرې فرض شي (احتلام ورته وشي) روژه یې نه خرابیږي. [59]

مسئله ۷: که مار، لړم یا بل زهر لرونکې خزنده روژه دار وچیچي (و یې خوري)، د روژه دار روژه نه په خرابیږي. [60]

---

(56) الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱.

(57) الشامیه: ۴۲۱/۳.

(58) الشامیه: ۴۲۱/۳.

(59) الفتاوی الهندیه: ۱۹۹/۱.

(60) بدائع الصانع: ۲۰۹/۲.

مسئله ۸: لږ اوښکې تیرولو سره روژه نه خرابیږي لکه یو یا دوه ښاڅکي. (61)

مسئله ۹: د روژې په حالت کې خپل نوکان اخیستل، تر قبضې زیاته ږیره کوچني کول، د بدن نور اضافه ویښتان ایسته کول، په ټولو سره روژه نه خرابیږي. (62)

مسئله ۱۰: د روژې په حالت کې چې د تیغ سره کومې اوبه ستوني ته را پورته شي، روژه نه په خرابیږي. (63)

مسئله ۱۱: تر لمر لوېدو وروسته بیا د سهار د سپېدو راختلو پورې په شپه کې خاوند او میرمن جماع کولای شي، په دې سره د راتلونکې ورځې روژه نه خرابیږي. (64)

(61) الشامیه: ۴۳۴/۳.

(62) البحر الرائق: ۲۵۹/۲.

(63) فتاوی رشیدیه: ۳۷۱.

(64) سورة البقرة.

د روژې مستحبات

مسئله ۱: روژه مات تر لمر لویدو وروسته سمدستي (ژر) کول، او پېشلمې تر سپېدو تر مخه په آخر وخت کې کول، مستحب دی. [65]

مسئله ۲: مستحب دا ده چې روژه په خورما سره ماته شي هغه هم طاق عدد، که خورما نه وي په اوبو سره دي ماته کړل شي او یا په داسې شي سره چې پر اور نه وي پخ شوی. [66]

مسئله ۳: د روژه ماتې وروسته دعا کول یا دغه دعا ویل مستحب ده: **اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ، وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ، ذَهَبَ الظَّمأُ وابتلَّتِ العُروقُ وثبَتَ الأجرُ إن شاءَ اللَّهُ.** [67]

مسئله ۴: د روژې په حالت کې ژبه د بدو او بې ځای خبرو څخه او د بدن ټول اعضاء د بدو کارونو څخه ساتل مستحب دي. [68]

---

[65] الفتاوى الهنديه: ۲۰۷/۱.

[66] مشكاة شريف: ۱۷۵/۱، مرقاة المفاتيح: ۲۵۷/۴.

[67] مشكاة شريف: ۱۷۵/۱.

[68] مرقاة المفاتيح: ۱۷۷/۴.

مسئله ۵: د روژې په میاشت کې نفلي صدقات کول، خیراتونه کول، دیني کتابونه مطالعه کول، د قرآن شریف تلاوت کول، درود شریف ډېر ډېر ویل، ذکرونه کول، او لا اله الا الله ویل، استغفر الله ویل، د جنت د غوښتلو دعاوې کول، او د دوزخ د اور څخه پناه غوښتل او ډیر خوب نه کول دا ټول مستحب کارونه دي.[69]

د کفارې مسئلې

مسئله ۱: د روژې د میاشتې روژه په قصده ماتولو سره کفاره واجبیږي.[70]

مسئله ۲: د روژې کفاره به داسې ادا کوي: که ممکن وي مریې به آزادوي، که دا امکان و نه لري، شپیته (٦٠) روژې به پرلپسې په داسې ډول نیسي چې په منځ کې به یې یوه روژه هم نه خوري، که د روژې نیولو توان یې نه درلود بیا به شپیته (٦٠) مسکینانو ته د دوو وختونو ډوډې ورکوي یا به (٦٠) مسکینانو ته د سرسایې په اندازه غنم او یا د هغه قیمت ورکوي.[71]

---

[69] مشکاة شریف : ۱۷۵/۱.

[70] شامي ۴۱۲/۲.

[71] شامي: ۴۱۲/۲.

مسئله ۳: که یو څوک د کفارې روژې نیسي باید (٦٠) شپیته روژې پرلپسې ونیسي، که یې په منځ کې یوه روژه ورڅخه پاتې شي، له سره به روژې نیسي او هغه مخکي چې یې څومره روژې نیولې وي د هغوی اعتبار نشته.
(72)

مسئله ۴: د روژې د میاشتي روژه چې یو څوک ماته کړي کفاره پر لازمیږي، له دې ماسوا نورې روژې چې یو څوک ماتې کړي په هغوی کې کفاره نه لازمیږي لکه نفلي روژه، د نذر روژه او داسي نور... (73)

مسئله ۵: که د کفارې روژې یو چا د قمري میاشتي د لومړۍ نیټې څخه شروع کړې نو دوې قمري میاشتي دې روژې ونیسي دا فرق نه کوي که قمري میاشتي ۲۹، ۲۹ ورځې وي او که ۳۰، ۳۰ ورځې، او که یې د قمري میاشتي په منځ کې روژې شروع کړې نو بیا به خامخا (٦٠) شپیته روژې پوره کوي. (74)

---

(72) شامي ۲/۴۱۲.

(73) بدائع الصنایع: ۲/۲٦۰.

(74) الهندیه: ۱/۲۱۵.

مسئله ٦: که د رَمَضَانُ المبارک د میاشتې څو مختلفې روژې یو چا ماتې کړې وي که څه هم په جماع سره وي، د ټولو لپاره به یوه کفاره ورکوي، او که د څو کلونو د روژې د میاشتو مختلفي روژې یو چا په خوراک او څښاک سره ماتې کړې وي، په دې صورت کې هم به یوه کفاره ورکوي، او که چا د څو کلونو د روژې د میاشتو روژې په جماع سره ماتې کړې وي، بیا به د هر کال د روژو لپاره جلا جلا کفاره ادا کوي. [75]

مسئله ۷: کوم مسکینانو ته چې د روژې په کفاره کې ډوډۍ ورکول کیږي، په هغه کې دا لازمي ده چې دغه مسکینان به وږي وي، که یې نسونه ډک وو، او ده ډوډۍ ورکړل کفاره یې نه صحیح کیږي. [76]

مسئله ۸: د کفارې په ډوډۍ کې دا نه ده ضروري چې (٦٠) مسکینانو ته به پر یو ځای ډوډۍ ورکوي بلکې که په څو ورځو کې څو مسکینانو ته ډوډۍ ورکړي او (٦٠) تعداد پوره کړي کفاره یې ادا کیږي یعنې تسلسل نه دی پکې لازمي. [77]

---

(75) احسن الفتاوی: ۴۳۴/۳.

(76) ۴۷۹/۳.

(77) هندیه: ۵۱۴/۱.

مسئله ۹: که یو څوک غواړي چې کفاره په نقدو پیسو ادا کړي د هغه لپاره لازمي دا ده چې (٦٠) مختلفو مسکینانو ته به پیسې ورکوي که یې یو مسکین ته په یوه ورځ د (٦٠) کسانو پیسې ورکړلې نو دا پر یوه باندې حسابیږي.[78]

د مریض، معذور، شیخ فاني او د فدیې مسئلې

مسئله ۱: کوم څوک چې د ډیر عمر وي او د ضعیفوالي آخري درجه کې وي او د روژې نیولو توان و نه لري، هغه به روژه نه نیسي بلکې فدیه به ورکوي.[79]

مسئله ۲: کوم څوک چې داسې مریض وي چې نه هم روژې نیولې شي او نه هم په راتلونکي کې یې د جوړیدلو امید وي، هغه به روژې نه نیسي بلکې فدیه به ورکوي.[80]

---

[78] هندیه: ۵۱۳/۱.

[79] المحیط البرهانی: ۳۶۱/۳.

[80] المحیط البرهانی: ۳۶۱/۳.

مسئله ۳: د روژې فديه دا ده چې د هرې روژې په بدل کې به يو مسکين ته د سرسايې په اندازه غنم ورکوي او يا به د هغه غنمو قيمت ورکوي (د سرسايې اندازه دا ده: نصف صاع غنم يعني پاو کم دوه کيلو غنم يا يې قيمت).[81]

مسئله ۴: که يو مريض د روژو فديه ورکړې وي او بيا په آينده کې الله تعالی دته شفاء ورکړي او د روژو نيولو توان پيدا کړي نو دی به د هغه ټولو روژو قضاء را ګرځوي او کومه فديه چې يې ورکړې ده د هغه ثواب به الله ﷻ دته جلا ورکړي.[82]

مسئله ۵: فديه به د روژې د مياشتې د شروع کېدلو وروسته ورکوي که يو چا د روژو فديه د رمضان المبارک د مياشتې تر مخه ادا کړل، دا نه صحيح کيږي، او که د روژې مياشت شروع شي بيا پروا نکوي د ټولې مياشتې دا پر يو ځای ادا کولای شي.[83]

---

[81] المحيط البرهاني: ۳۶۱/۳.

[82] فتاوی الهنديه: ۲۰۷/۱.

[83] فتاوی الشامي: ۴۷۲/۳.

مسئله ٦: د ټولو روژو فدیه که یو مسکین ته په یوه ورځ، پر یو ځای ورکړي او که یې څو مسکینانو ته ورکړي، دواړه صورتونه جایز دي.[84]

مسئله ۷: که یو څوک سخت مریض وي او روژه نشي نیولای، هغه دې د هغې ورځې روژه پرېږدي وروسته چې جوړ شي د قضاء په نیت سره دې روژه ونیسي.[85]

مسئله ۸: د کوم مریض چې په راتلونکې کې د جوړېدلو امید وي، د هغه فدیه ورکول روا نه دي.[86]

مسئله ۹: که یو چا روژه نیولې وي او د ورځې سخت مریض شي، که روژه نه کړي ماته د مرض د زیاتېدلو ویره وي او یا یې د مړ کېدلو غالب گمان وي، نو دغه کس لپاره روژه ماتول روا دي، یواځې به په آینده کې قضاء راگرځوي، کفاره پر نشته.[87]

---

[84] شامي : ۴۲۷/۲.

[85] هندیه: ۲۰۷/۱.

[86] بدائع الصنایع: ۱۰۵/۱.

[87] هندیه: ۲۰۷/۱.

مسئله ۱۰: که مسافر مقیم شي، او د روژو نیولو توان ولري، هغه به د سفر په حالت کې د خوړل شوو روژې قضاء راوړي، فدیه ورکول روا نه ده. [88]

مسئله ۱۱: څوک چې د سفر اراده لري او شرعي فاصله موجود وي (۴۸ میل/۷۷.۲۴ کیلو میتره) د هغه لپاره بهتره دا ده چې روژه دي ونیسي که تکلیف نه و، او که تکلیف و، بیا دي روژه نه نیسي، وروسته دې یواځې قضاء راوګرځوي. [89]

مسئله ۱۲: که مسافر روژه نیت کړل او وروسته یې د ورځې د سفر په حالت کې بیرته ماته کړل، یواځې قضاء پر شته، کفاره نه پر لازمیږي. [90]

---

[88] هندیه: ۲۰۷/۱.

[89] هندیه: ۲۰۷/۱.

[90] شامي: ۴۳۱/۲.

د میرمنو اړوند مسئلې

مسئله ۱: د کومې میرمنې خاوند چې بد خوی او غصه کوونکی وي، د هغې لپاره روا ده چې د دیګ، خوراک او ډوډۍ خوند وګوري.[91]

مسئله ۲: کومه میرمن چې د میاشتنې ناروغۍ په حالت کې وي، روژه دې نه نیسي وروسته دې قضاء راوړي، او د ورځې خوراک او څښاک کولای شي، خو د نورو مخته به يې نه خوري.[92]

مسئله ۳: که یوه میرمن حامله وي یا کوچنې ته شېدې ورکوونکې مور وي او د دې غالب ګمان دا وي که روژه ونیسي، نو کوچنې یا دې ته تاوان رسیږي، نو روژه دې نه نیسي وروسته دې قضاء راوړي.[93]

مسئله ۴: که یوه حامله د روژې په حالت کې خپل حمل د طبي ماشین آلاتو په ذریعه ګوري، روا او جایز دی، او که چیرې ښځینه ډاکټره خپل ګوته یا د لاسپوښ (دستکله) سره ګوته د معاینې لپاره د حاملې ښځې فرج ته ور داخل کړي، که يې ګوته یا لاسپوښ لوند و (د حاملې روژه فاسدیږي)

---

[91] فتاوی شامي: ۲/۴۱۲.

[92] البحرالرائق: ۲/۲۸۹.

[93] تاتارخانیه: ۲/۲۸۳.

یا ګوته او لاسپوښ وچ وي خو کله چې فرج ته داخل کړي او بیا یې را وباسي وروسته لونده شي بیا یې دویم ځلي دغه لونده ګوته ور داخل کړي، نو په دواړو صورتونو کې د حاملې ښځې روژه فاسدیږي، او که وچه ګوته یا وچ لاسپوښ فرج ته ور داخل کړي، روژه یې نه فاسدیږي.[94]

مسئله ٥: که یوه میرمن د روژې په حالت کې وي، او د ورځې په جریان کې میاشتني ناروغي ورته راشي، روژه یې فاسد ده، په دغه ورځ د خوراک او څښاک اجازه ورته شته، البته په آینده کې به د میاشتني ناروغي د نورو ورځو د قضایي سره د دغه ورځې قضاء هم راګرځوي.[95]

مسئله ٦: که یوه میرمن د کفارې روژې نیسي (د کفارې په بیان کې یې تفصیل تیر شوی دی) او د دغه روژو په منځ کې میاشتني ناروغي ورته راشي، دغه ناغه کفارې ته تاوان نه رسوي، چې په کومه ورځ پاکه شي د هغې ورځې څخه به روژه نیسي او خپل د کفارې (٦٠) شپیته روژې به پوره کوي، که چیرې د میاشتني ناروغي وروسته یوه ورځ هم روژه وخوري، نو له

---

[94] شامي: ۲۹۷/۲.

[95] فتاوی تاتارخانیه: ۲۷۲/۲.

نوي سر ځخه به (٦٠) شپيته روژې نيسي، مخکې چې يې هرڅو روژې نيولي وي هغوی ته اعتبار نشته. [96]

مسئله ۷: که يوه ميرمن خپل فرج (شرمګاه) ته د روژې په حالت کې دوا داخل کړي، روژه يې فاسد ده، قضاء پرې لازميږي بې له کفارې. [97]

مسئله ۸: که يوه ميرمن خپل فرج (شرمګاه) ته لونده ګوته د روژې په حالت کې داخل کړي، روژه يې فاسديږي، قضاء پرې لازم ده بې له کفارې. [98]

مسئله ۹: که يوه ميرمن خپل فرج ته وچه ګوته داخل کړي، بيا يې را وباسي او هغه لونده وي، که يې بيا دغه لونده ګوته داخل کړل، روژه يې فاسد ده، قضاء پر لازم ده بې له کفارې. [99]

مسئله ۱۰: که د حاملې ښځې لپاره د روژې په مياشت کې د ورځې معاينه(طبي کتني) ته سخته اړتيا وي، او دوا يا بل شی د ماشين يا لاس

---

(96) **البحر الرائق: ۱/۱۹۴.**

(97) **هنديه: ۱/۲۰۴.**

(98) **شامي: ۲/۳۹۷.**

(99) **شامي: ۲/۳۹۷.**

په ذریعه داخلولو ضرورت وي، نو بیا دي د هغې ورځې روژه نه نیت کوي، وروسته دې یواځې قضاء راوړي.[100]

مسئله ۱۱: که یو خاوند د روژې په حالت کې خپل د میرمنې فرج ته ګوته ور داخل کړي، که چیرې یې ګوته وچه وه روژه یې نه خرابیږي (خو دا ښه کار نه دی) او که د خاوند ګوته لونده وه نو د میرمنې روژه یې فاسدیږي، او پر میرمن قضاء لازمیږي بې له کفارې.[101]

مسئله ۱۲: که یو خاوند خپل د میرمنې شرمګاه ته ګوته ور داخل کړي او شهوت پر غالب شي، او دی دا فکر وکړي چې روژه مو ماته سول او د خپلي میرمنې سره نږدیکت وکړي نو د دواړو روژه فاسدیږي، پر دواړو قضاء او کفاره لازمي ده.[102]

---

(100) شامي: ۳۹۷/۲.

(101) شامي: تبین الحقائق: ۳۳۰/۱.

(102) بدائع الصنایع: ۱۰۰/۲.

مسئله ۱۳: د روژې په حالت کې دي میرمن مایع شی خپل د بولو په ځای کې نه ایږدي، که یې کیږدي روژه یې فاسدیږي او قضاء پر لازمي ده. [103]

مسئله ۱۴: د ښځو لپاره پر شونډو سرخي، کریم، تیل یا واسلین لګول مکروه دي، که د دې شیانو ذرات ستوني ته ولاړ شي، روژه یې فاسدیږي، قضاء پرې لازمیږي بې له کفارې. [104]

مسئله ۱۵: خاوند نشي کولای چې د میرمنې پر ځای قضایي روژې ونیسي. [105]

مسئله ۱٦: که یو خاوند خپل د میرمنې د غټو بولو په ځای کې خپل عضو داخل کړي، د دواړو روژې فاسدیږي، پر دواړو قضاء او کفاره لازم ده، دا خبره باید واضح وي چې په اسلام کې د دې اجازه نشته چې د خپلې میرمنې

---

[103] شامي : ۲/۴۰۰.

[104] احسن الفتاوی: ۴/۴۳۴.

[105] بدائع الصانع: ۲/۱۰۳.

د غټوبولو په ځای کې جماع وکړي، که څه هم ښځه يې پر راضي وي، که يې څوک وکړي پر هغه باندې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ لعنت دی.(106)

مسئله ۱۷: د خاوند لپاره د روژې په حالت کې خپل د ميرمنې شونډان په خوله کې اخيستل مکروه دي، بايد ځان ورڅخه وساتي.(107)

مسئله ۱۸: ميرمن د روژې په حالت کوچنې ته شېدې ورکولای شي.(108)

مسئله ۱۹: که يو ميرمن د روژې په مياشت کې د مياشتنې ناروغې په حالت کې وي، او د ورځې پاکه شي، هغه دې تر لمر لويدو پورې خوراک او څښاک نه کوي، او د دغه ورځې په شمول د ناجوړې د نورو ورځو قضايي به په آينده کې را ګرځوي.(109)

مسئله ۲۰: که حاملې ښځې ته وينه راشي، هغه به روژه نه ماتوي بلکې د نورو ورځو په شان به روژه نيسي او لمونځ به کوي ځکه دا وينه د مياشتنې

---

(106) شامي: ۴۰۹/۲، مشکاة شريف: ۳۱۳.

(107) ۴۱۷/۲.

(108) البحر الرائق: ۲۷۸/۲.

(109) البحرالرائق: ۲۹۱/۲.

ناجوړې نه ده، دا د استحاضې وينه ده که هر څومره راشي، روژه نه په خرابيږي.[110]

مسئله ۲۱: که يوه ميرمن د روژې په مياشت کې د مياشتني ناروغي د بندولو دوا وخوري، ترڅو پورې چې مياشتني ناروغي بنده وي، د هغه وخت پورې دا ميرمن پاکه بلل کيږي، خپل روژې او لمونځونه به کوي، خو داسې دواوې خوړل که څه هم روا دي خو بعضې طبي ناروغياني ورڅخه پيدا کيږي بايد د پوه او ديندارہ ډاکټر په مشوره سره وخوړل شي.[111]

مسئله ۲۲: که يوه ميرمن د ليکوريا (د شرمگاه څخه يې سپينه اوبه ډيرې راځي) په ناروغي اخته وي، هغه به روژه نيسي او روژه به نه خوري.[112]

مسئله ۲۳: د روژې په حالت کې که يو خاوند د خپلې ميرمنې سره نږديکت په زوره وکړي او د ميرمنې يې نه وي خوښه او خاوند څو واره منع هم کړي، نو په دې صورت کې د دواړو روژه فاسديږي، پر ميرمن يواځې قضاء شته

---

[110] البحرالرائق: ۱۹۱/۱.

[111] فتاوی شامي: ۳۰٦/۱.

[112] شامي: ۱۴۹/۱.

او پر خاوند قضاء او کفاره دواړه لازمیږي او خاوند په دې سره ګناهګار کیږي.[113]

مسئله ۲۴: د روژې په حالت کې د خاوند لپاره د میرمن ځیګر په خوله کې نیول مکروه دی، او که د ځیګر څخه شېدې د خاوند ستوني ته ولاړې شي پر خاوند باندې قضاء او کفاره دواړه لازمیږي.[114]

مسئله ۲۵: که د روژې په حالت کې یوه میرمن د حمل د مخنیوي په خاطر لوپ (loop) ور داخل کړي، روژه یې فاسد ده، قضاء پرې لازمیږي بې له کفارې، او که د سپېدو تر مخه یې ور داخل کړي، بیا یې روژه نه فاسدیږي.[115]

مسئله ۲۶: د ښځو لپاره په کور کې تراویح کول بهتره او افضل دي، د تراویح لپاره به ښځې مسجد ته نه ځي.[116]

---

[113] فتاوی الهندیه: ۲۰۵/۱.

[114] فتاوی الهندیه: ۲۰۰/۱.

[115] فتاوی شامي: ۳۶۹/۳.

[116] صحیح البخاري: حدیث شماره: ۸۶۹، ابو داود: ح: ۵۷۰، فتاوی شامي: باب الامامة.

مسئله ۲۷: که د یوې ښځې ماشوم ډېر کوچنی وي، او مور یې ډوډۍ ورکوي خو بل څوک نه وي چې دغه ډوډۍ یو ځل په ژولو پسته کړي او دغه ماشوم ته یې ورکړي، نو مور لپاره یې روا ده چې پخپل خوله کې یې وژوي او وروسته یې کوچني ته ورکړي، او که بل څوک موجود و، نو بیا د مور لپاره یې مکروه ده چې ډوډۍ په ژولو پسته کړي.[117]

مسئله ۲۹: که یوه میرمن خپل د بولو په ځای کې ټیشو پیپر (تشناب کاغذ) یا پنبه کېږدي، او داخل ته ولاړه شي، روژه یې فاسدیږي، او که دغه تشناب کاغذ لږ د باندي پاتي وي، بیا یې روژه نه فاسدیږي.[118]

مسئله ۳۰: د روژې په حالت کې که یوه میرمن په سترگو کې لینز (مصنوعي د سترگو غمی) کېږدي، روا او جایز دی، روژه یې نه فاسدیږي.[119]

---

[117] البحر الرائق: ۴۸۹/۲، شامي: ۳۹۵/۳.

[118] شامي: ۳٦٩/۳.

[119] الشامیه: ۴۲۱/۳.

د نوی ځوان شوي هلک او انجلۍ مسئلې

مسئله ۱: که نابالغ هلک یا انجلۍ د روژې په میاشت کې د ورځې بالغ شي، پر دوې باندې لازم ده چې خوراک، څښاک او د روژې فاسدونکي ټول شیان پرېږدي، که په دغه ورځ خوراک یا څښاک وکړي، نو قضاء نه پر لازمیږي. (120)

مسئله ۲: که یو نابالغ هلک یا انجلۍ تر زوال ترمخه بالغ شي، او د دې ورځې د روژې نیت وکړي، نیت یې صحیح دی، دغه ورځ یې په فرضي روژه کې حسابیږي. (121)

---

(120) البحر الرائق: ۲/۲۸۸.

(121) البحر الرائق: ۲/۲۸۹.

د روژې جدید مسئلې

مسئله ۱: د زړه د مریض لپاره روا ده چې د روژې په حالت کې هغه دوا چې تر ژبې لاندې ایښودل کیږي، کېږدي، په دې شرط چې د دوا حصه به ستوني ته نه ځي، که ستوني ته ولاړه سي، روژه یې فاسدیږي.[122]

مسئله ۲: د روژې په حالت کې وینه ورکول، یا د بل وینه ځان ته ور لګول یا ګلوکوز بدن ته ورکول، ټول روا او جایز دي.[123]

مسئله ۳: که د روژې په حالت کې یو څوک د دماغ یا نس عملیات وکړي، او د نس څخه یو شی، را وباسي، دوا او یا بل شی، دماغ او نس ته داخل نه کړل شي، نو په دې صورت کې یې روژه نه خرابیږي، او که یې دماغ او نس ته دوا یا بل شی ور داخل کړي، نو روژه یې فاسدیږي، قضاء پرې لازمیږي بې له کفارې.[124]

مسئله ۴: که د روژې په حالت کې یو څوک د دماغ او نس ماسوا د بدن د بل عضو عملیات وکړي، نو که د هغه عضو او دماغ یا نس تر منځ منفذ

---

(122) شامي: ۳/۳۹۵.

(123) الهندیه: ۱/۲۲۰، الدر مع الرد: ۳/۳۹۹.

(124) شامي: ۲/۴۱۰، ۳/۳۶۸.

(لاره) موجود نه وه، نو عملیات یې روژې ته هیڅ نقصان او تاوان نه رسوي، او که منفذ موجود و، نو د **مسئله ۳** په شان یې حکم دی.[125]

مسئله ۵: د روژې په حالت کې مصنوعي غاښونه استعمالول روا او جایز دي.[126]

مسئله ٦: وکس یا د بام په شان د نورو دواوو استعمالول د روژې په حالت کې روا او جایز دی، او که یو څوک وکس په ګرمو اوبو کې واچوي او وروسته یې دود کش کړي یا یې پر پوزه ولګوي او دننه ولاړ شي، په دواړو صورتونو کې روژه فاسدیږي.[127]

مسئله ۷: د روژې په حالت کې انهیلر (د سابندۍ د مریضانو لپاره استعمالیږي) استعمالول، روژه فاسدوي، او قضاء په لازمیږي بې له کفارې.[128]

---

[125] شامي: ۲/۴۱۰، ۳/۳٦۸.

[126] امداد الفتاوی: ۲/۱۴۲.

[127] فتاوی دارالعلوم:٦/۴۱۸.

[128] بدائع الصنائع: ۲/۵۳۵.

مسئله ۸: که يو څوک په روژه کې بې له انهيلر ګذاره نشي کولای، نو هغه ته روژه پريښودل روا دي، که جوړ شي، قضاء دې را وګرځوي، او که نشي جوړ، فديه دې ورکړي.[129]

مسئله ۹: د روژې په حالت کې آکسيجن (OXYGEN) لګول روا او جايز دی په دې شرط چې په آکسيجن کې به يې نورې دواوې نه وي ګډې کړې، او که چيرې د آکسيجن سره نورې دواوې ګډې شوې وې، بيا روژه فاسدوي.[130]

مسئله ۱۰: د روژې په حالت کې انيما (ENEMA) استعمالول، روژه فاسدوي، انيما ته په کندهارۍ لهجه اماله وايي.[131]

مسئله ۱۱: د روژې په حالت کې وينه د معاينې لپاره ورکول روا او جايز دي، روژه نه په خرابيږي.[132]

---

(129) هنديه: ۵۱۳/۱.

(130) المراقي: ۲۴۱.

(131) بدائع الصنائع: ۲۲۲/۲ او تاتارخانيه: ۳٦٦/۲.

(132) بدائع الصنائع: ۲/ ۴۷٦ و ص ۹۲.

مسئله ۱۲: د روژې په حالت کې سونو ګرافي، الټرا ساونډ د بدن څخه د باندې کول، روژه نه فاسدوي، او داخلي سونو ګرافي روژه فاسدوي. چې د يوې آلې په ذريعه کيږي او ستوني يا د ښځې فرج ته هغه آله ور داخلوي، او د داخلولو مخکې بعضې مواد پرې وهې.[133]

مسئله ۱۳: د روژې په حالت کې فشار کتل، يا د زړه ګراف کتل روا او جايز دي، روژه نه خرابوي.[134]

[133] شامي: ۳۹۷/۲.

[134] بدائع الصنايع: ۹۲/۲.

د تراويح مسئلې

مسئله ۱: د روژې په مياشت کې (۲۰) رکعته تراويح د نارينه او ښځو لپاره سنت موکده دي، نارينه وو لپاره په جماعت سره کول سنت على الکفايه دي، او د ښځو لپاره په کور کې تراويح کول افضل او بهتره دي.[135]

مسئله ۲: د تراويح شل رکعته په لس سلامونه کول سنت دي يعني د دوو دوو رکعاتو نيت به کوي، او د هر څلور رکعاتو وروسته به لږ کښيني، او دغه ناستي ته ترويحه وايي، د دغه ناستي په حالت کې به آرام کښيني، يا به تلاوت کوي، يا به دعا کوي، يا به درود شريف وايي، يا به تسبيحات وايي.[136]

مسئله ۳: ترويحه کې چې کومه دعا يو کس وايي او نور غوږ پرې نيسي دا روا کار دی، او که يې څوک نه وايي، پټه خوله کښيني، د دې اجازه هم سته، يعني خامخا به خلګ دا دعا لازمي نه ګڼي، او د دې دعا الفاظ په يوه حديث کې يو ځای نه دي راغلي البته په څو حديثونو کې يې يوه يوه

---

(135) هنديه: ۱/۱۱۵، خانيه: ۱/۲۳۳.

(136) هنديه: ۱/۱۱۵.

ټوټه ذکر شوې ده چې ټول سره یو ځای شي، دغه دعا ورڅخه جوړیږي.
(137)

مسئله ۴: د ماخستن د فرض لمانځه وروسته به تراویح کوي، بې له ماخستن لمونځ کولو د تراویح په جماعت کې ګډون روا نه دی.(138)

مسئله ۵: په تراویح کې قرآن شریف پوره ویل سنت دی، امام او مقتدي دواړو ته الله ﷻ د قرآن شریف د ویلو او اوریدولو ثواب ورکوي که څه هم مقتدي د امام قرات یواځي سماع کوي. (139)

مسئله ٦: یو ځل ټول قرآن شریف په تراویح کې ویل سنت دی، د خلګو د سستي له وجې به یې امام نه پریږدي بلکې یو ځل به ختم کوي. (140)

مسئله ۷: په تراویح کې د سورة الفیل (الم تر کیف) څخه بیا تر سورة الناس (قل اعوذ برب الناس) پوري سورتونه ویل روا دي، خو په دې سره یواځي د تراویح سنت ادا کیږي، د پوره قرآن شریف د ختم ثواب نشته ځکه

---

(137) **شامي: ۴٦/۲.**

(138) **خانیه: ۲۳۵/۱.**

(139) **الدر مع الرد: ۴٦/۲، هندیه: ۱۱۷/۱، تاتارخانیه: ۴۷۹/۱.**

(140) **الدر مع الرد: ۴٦/۲، هندیه: ۱۱۷/۱، تاتارخانیه: ۴۷۹/۱.**

قرآن شریف په تراویح کې ویل جلا سنت دی او تراویح کول جلا سنت دی. [141]

مسئله ۸: که فرض او وتر امام صاحب په جماعت سره ورکړي، او حافظ صاحب یواځې تراویح په جماعت سره ورکړي، دا روا عمل دی ځکه حضرت عمر ﷺ به فرض او وتر ورکول او حضرت ابي ابن کعب ﷺ به تراویح ورکولې. [142]

مسئله ۹: حافظ صاحب دې یوځل د یو سورت په شروع کې **بسم الله الرحمن الرحیم** په زوره سره ووايي او د نورو سورتونو د شروع کولو تر مخه دې کرار وايي. [143]

مسئله ۱۰: که یو څوک په ولاړه تراویح کولای شي، د هغه لپاره په ناستې تراویح کول مکروه دي. [144]

---

[141] **هندیه: ۱۱۹/۱، البحر الرائق: ۶۸/۲، الدر مع الرد: ۴۶/۲،**

[142] **هندیه: ۱۱۶/۱.**

[143] **شامي: ۴۹۱/۱.**

[144] **هندیه: ۱۱۸/۱.**

مسئله ۱۱: ډیرې خلګ داسې دي چې د حافظ صاحب سره د اول رکعت په شروع کې ګډون نه کوي، خپل سوچونه وهي یا شا او خوا ګوري، چې هر کله حافظ صاحب د اول رکعت رکوع ته ځي، ژر ژر نیت وتړي او اقتداء پسې وکړي، دا کار مکروه دی، باید د شروع څخه ګډون وکړي.(145)

مسئله ۱۲: که د یو کس څخه فرض لمونځ تېر شوی وي او تراویح شروع وي، نو دې دي اول د ماخستن فرض لمونځ وکړي او دوه رکعت سنتونه دي وکړي، وروسته دي د تراویح جماعت کې ګډون وکړي، او چې کله وتر وشي نو چې هر څو رکعاته تراویح ورڅخه تیرې شوي وي، هغه دي د وترو وروسته وکړي.(146)

مسئله ۱۳: په نابالغ پسې تراویح کول، روا نه دي.(147)

مسئله ۱۴: که یوه ورځ وروسته څوک خبر شي، چې د تېرې ورځې تراویح یې فاسدې شوې دي، یا یې یو څو رکعتونه فاسد شوي دي، نو د هغه قضاء نشي راګرځولای نه په جماعت سره او نه هم یوازې، البته دومره کولای

---

(145) هندیه: ۱۱۷/۱.

(146) خانیه: ۲۴۳/۱.

(147) المحیط البرهاني:۴۲/۲.

شي چې د قرآن شریف ختم مکمل کولو په خاطر کوم قرآن چې یې په فاسد شوی رکعتونو کې ویلي و، هغه دې د دویمې شپې په تراویح کې ووایي.[148]

مسئله ۱۵: که سامع امام ته فتحه د قرآن شریف څخه په کتلو ورکړي، نو د سامع لمونځ فاسدیږي او که امام یې فتحه واخلي د ټولو لمونځ فاسدیږي.[149]

مسئله ۱٦: که د یو چا څخه د تراویح بعض رکعتونه پاتې شي، او شپه پر تېره شي، نو بله ورځ د پاتې رکعتونو قضاء نشي راګرځولای او نه هم قضاء پرې شته.[150]

مسئله ۱۷: نابالغ سامع جوړیدلای شي، او په اول صف کې د غټانو سره هم دریدلې شي په دې کې کراهت نشته.[151]

---

[148] هندیه: ۱۱۷/۱.

[149] هندیه: ۱۰۱/۱.

[150] هندیه: ۱۱۷/۱،

[151] احسن الفتاوی: ۵۱۷/۳.

مسئله ۱۸: تراويح به د روژې په ټوله مياشت کې کوي، بعضي خلګ د دريو ورځو يا د اوو ورځو ختم وکړي، بيا ټوله مياشت تراويح نه کوي، او يا د ۲۵ پورې د ختم تراويح وکړي، بيا نورې تراويح نه کوي، دا کار کول مکروه دی.[152]

مسئله ۱۹: که يو چا په هېره سره څلور رکعت تراويح پر يو ځای وکړلې، نو که پر دوهم رکعت يې ناسته کړی وه، څلور سره رکعتونه يې صحيح دي او په دا صورت کې سجده سهو هم نه پرې لازميږي، او که يې پر دوهم رکعت ناسته نه وه کړی، اول دوه رکعتونه به بيرته راګرځوي، يواځې يې آخري دوه رکعاتونه صحيح دي او په دا صورت کې به سجده سهو خامخا کوي او که يې سجده سهو و نه کړل يو رکعت يې لا هم نه صحيح کيږي، ټول به بيرته راګرځوي.[153]

---

[152] هنديه: ۱/۱۱۸، شامي: ۲/۴۷،

[153] الفتاوی الخانيه: ۱/۲۳۸-۲۴۰.

د اعتکاف مسئلې

مسئله ۱: د روژې د میاشتې په آخرو لسو ورځو کې د عبادت په نیت سره په مسجد کې اوسېدلو ته سنت اعتکاف وایي چې دا سنت علی الکفایه دی یعني که په کلي کې یو کس وکړي د ټولو غاړه پرې خلاصیږي.[154]

مسئله ۲: د سنت اعتکاف لپاره لازمي ده چې د شلمې (۲۰) روژې د لمر لویدو تر مخه مسجد ته داخل شي او د اعتکاف نیت د لمر لویدو تر مخه وکړي، که یو څوک د لمر لویدو تر مخه مسجد ته داخل شي خو نیت د لمر لویدو وروسته وکړي، دا اعتکاف یې مسنون نه بلل کیږي.[155]

مسئله ۳: معتکف لپاره مستحب ده چې خپل ځان ته پرده را څورنده کړي ترڅو په ښه توګه عبادت وکړي.[156]

مسئله ۴: د نارینه په شان ښځې هم کولای شي چې اعتکاف وکړي خو ښځې به د اعتکاف لپاره په کور کې خاص ځای مشخص کوي، او هلته به پرده را څړوي، بې له طبیعي او شرعي عذر څخه به د باندې نه راوځي،

---

(154) فتاوی الهندیه: ۲۱۱/۱.

(155) هندیه: ۲۱۱/۱.

(156) فتح القدیر: ۳۰۵/۲.

د ښځې لپاره په کور کې اعتکاف کول داسې دی لکه د نارینه لپاره په مسجد کې اعتکاف کول.[157]

مسئله ٥: د نارینه لپاره په کور کې اعتکاف کول روا او جایز نه دي، نارینه به خامخا په داسې مسجد کې اعتکاف کوي چې هلته اذان او اقامت کیږي او پنځه وخته لمونځ په جماعت سره کیږي، او د اعتکاف لپاره تر ټولو غوره ځای د مکې شریفې مسجد الحرام دی، بیا د محمد ﷺ مسجد دی، بیا بیت المقدس شریف دی، بیا جامع مسجد دی، بیا هغه مسجد دی چې مقتدیان یې ډیر وي او د هغه وروسته خپل د کلي مسجد د اعتکاف لپاره غوره دی.[158]

مسئله ٦: میرمن به د اعتکاف لپاره خپل له خاوند څخه اجازه اخلي او که یې خاوند منع کړي، اعتکاف به نه کوي، که چیرې د خاوند په اجازه سره اعتکاف وکړي نو په دغه موده کې به کوروالی نه کوي.[159]

---

[157] هندیه: ١/٢١١.

[158] هندیه ١/٢١١.

[159] هندیه: ١/٢١١.

مسئله ۷: د معتکف لپاره په داخل مسجد کې خوراک، څښاک، خوب کول روا دی، او د اوداسه لپاره به د مسجد د حدودو څخه د باندې ځي.[160]

مسئله ۸: د معتکف لپاره په داخل مسجد کې خبرې کول، روا دي، په اشارو به خبرې نه کوي او نه هم دا ثواب لري، البته په داخل مسجد کې باندړار جوړول او مجلسونه کول مکروه تحريمي دي.[161]

مسئله ۹: معتکف لپاره په داخل مسجد کې سګریټ څکول، یا چلم څکول روا نه دي او نه به هم له دې لپاره دباندې وځي، که یو څوک بیخي د سګریټو عادي وي، هغه چې کله اودس ته وځي، نو په لاره کې دې یې څکوي او وروسته دې په اوداسه کې خوله ښه پاکوي چې د بوی څخه یې خلګ په عذاب نشي، که د یو چا د خولې څخه همیشه د سګریټو بوی را وځي د هغه لپاره اعتکاف جایز نه دی.[162]

مسئله ۱۰: لاندې کارونو سره اعتکاف فاسدیږي:

---

[160] هندیه: ۲۱۲/۱.

[161] هندیه: ۲۱۳/۱.

[162] مشکاة المصابیح: ٦٨، شامي: ۵۲۵/۲.

- بې له طبيعي (قضاء حاجت) يا شرعي (غسل، اودس يا د جمعې لمونځ) عذر د مسجد څخه د باندې وتل،
- روژه ماتول،
- د اعتکاف په وخت کې نږديکت کول،
- ښځې ته مياشتنې ناروغي يا د کوچنې ناروغي راتلل،
- د مريض پوښتنې او د جنازې لمانځه لپاره وتل،
- د عذر په وجه د مسجد څخه وتل خو هلته بې له ضرورت زيات وخت تيرول. [163]

مسئله ۱۱: بې له ضرورت دې معتکف ټيلفون نه استعمالوي، او نه به ټيلفون کې ګيمونه کوي ځکه يو خو د وخت ضياع ده او بل د مسجد بې حرمتي ده. [164]

مسئله ۱۲: که د يو چا څخه اعتکاف فاسد شي، هغه به په راتلونکې کې د اعتکاف قضاء را ګرځوي، که يې د ورځې فاسد کړی وي، د ورځې قضاء به را ګرځوي يعنې د سهار تر سپيدو ترمخه به مسجد ته داخليږي او د لمر لويدو وروسته به د مسجد څخه وځي، او که يې د شپې فاسد کړی وي نو

---

(163) فتح القدير: ۳۱۱/۲، البحر الرائق: ۲۹۹/۲.

(164) الدر مع الرد: ۴۴۸/۲.

د ۲۴ ساعته اعتکاف به را ګرځوي يعني د لمر لويدو تر مخه به مسجد ته داخليږي او بله ورځ چې لمر ولوېږي بيا دي د مسجد څخه ووځي، په دواړو صورتونو کې به روژه نيسي. [165]

د صدقة الفطر (سرسايې) مسئلې

مسئله ۱: د روژې د مياشتي د روژو د شکرانه لپاره الله تعالی پر هر صاحب نصاب مسلمان باندي صدقه واجب کړې ده او دغه صدقې ته صدقة الفطر وايي چې زموږ په وطنو کې سرسايه ورته ويل کيږي. [166]

مسئله ۲: دغه سرسايه به هر صاحب نصاب خپل د ځان، نابالغ اولادونو، بالغ فقير اولادونو او ښځې له طرفه فقراء او مساکينو ته ورکوي. [167]

---

(165) احسن الفتاوی: ۵۱۱/۴.

(166) هنديه: ۱۹۱/۱.

(167) هنديه: ۱۹۱/۱.

مسئله ۳: د سرسايې نصاب کې لاندي پنځه شيان داخل دي څوک چې د ضرورت شيانو څخه پرته ذکر شوي شيان ولري نو هغه د نصاب خاوند دی او سرسايه ورکول پر واجب ده، هغه پنځه شيان دا دي:

1. ۷.۵ اووه نيمې تولې سره زره،
2. ۵۲.۵ دو پنځوس نيمې تولې سپين زر(٦١٢ گرام)،
3. مال تجارت چې قيمت يې دو پنځوس نيمې تولې سپينو زرو ته رسيږي،
4. د ضرورت څخه زائد سامان،
5. نقدي پيسې چې د دو پنځوس نيمې تولې سپينو زور د قيمت برابر وي. [168]

مسئله ۳: که د يو چا سره خالي سره زر وي او دغه نور پورته ۴ شيان نه وي، نو هغه لپاره د سرسايې نصاب ۷.۵ اووه نيمې تولې سره زرو قيمت دی، او که د يو چا سره سره زر (طلاء)، مال تجارت، نقدي پيسې، سپين زر او د ضرورت څخه زائد سامان موجود وي، يا په دغه شيانو کې د بعضو مجموعه ورسره وي، نو د هغه لپاره بيا د سپينو زرو نصاب چې دو پنځوس نيمو توليو سپينو زرو قيمت دی، د سرسايې نصاب دی يعني د دغه ټولو

---

[168] شامي: ٣٦٠/٢.

شيانو مجموعي قيمت به معلوموي که قيمت يې د دو پنځوس نيمي تولې سپينو زرو قيمت ته ورسيږي، يا زيات وي نو سرسايه ورکول پر واجب ده او که نه رسېدې نو بيا دغه کس صاحب د نصاب نه بلل کيږي. (169)

مسئله ۴: مال تجارت هغه مال ته وايي چې د خرڅولو په نيت رانيول شوی وي او تر اوسه پورې يې دغه نيت پاتي وي، که چيرې يې د خرڅولو په نيت نه وي رانيولې يا يې د خرڅولو په نيت خو رانيولې وي خو فعلا د خرڅولو اراده نه لري نو دغه مال ته بيا د تجارت مال نه ويل کيږي. (170)

مسئله ٥: د اوسېدلو کور، د اغوستولو جامې، د کور موټر، شخصي اسلحه، د خوراک او څښاک سامان او د کور هغه شيان چې کله ناکله د استعمالولو ضرورت ورته پيدا کيږي، دغه ټول شيان ضرورت اصليه کې داخل دي او دغه په نصاب کې نه شمېرل کيږي. (171)

مسئله ٦: که يو څوک قرضدار وي او د نصاب مالک هم وي، که د پور په اندازه پيسې د ده د مال څخه د منها کولو وروسته دومره سامان پاتي دی

---

(169) هنديه: ۱۷۹/۱.

(170) الفقه الاسلامي و ادلته: ۷۹۲/۲.

(171) شامي: ۲۶۲/۲..

چې قیمت یې د دو پنځوس نیمې تولې سپینو زرو په اندازه و یا تر دغه زیات و، نو پر ده سرسایه ورکول واجب دي، که نه پاتې دی نو سرسایه ورکول نه پر واجبیږي.[172]

مسئله ۷: کومه ښځه چې د نصاب مالکه وي، هغه به خپله سرسایه پخپله ورکوي، که یې خاوند ورکړي، نو استحسانا کفایت کوي.[173]

مسئله ۸: پلار به د هغه زوی له طرفه سرسایه نه ورکوي کوم چې صاحب د نصاب وي، که یې ورکړي، نو استحسانا کفایت کوي یعني د زوی د سرسایې پر ځای دریږي.[174]

مسئله ۹: سرسایه لاندې کسانو ته ورکول روا نه ده:

- هغه څوک چې خپله د نصاب خاوند وي که څه هم یتیم وي او یا کونډه وي،
- خپل مور، پلار، نیکه، انا او د دوی آباء و اجداد ته،
- خپل زامنو، لوڼو او د دوی اولادونو ته،

---

(172) بدائع الصنایع: ۲/۷۰.

(173) هندیه: ۱/۱۹۳.

(174) هندیه: ۱/۱۹۳.

- خاوند او میرمن خپل سرسایه یو بل ته نشي ورکولای.

پورته کسانو ته سرسایه ورکول روا نه ده که یې څوک ورکړي هغه به بیرته خپل سرسایه دویم ځل مستحق کسانو ته ورکوي،

له دې ماسوا ټولو قریبانو، فقراء او مساکینو ته سرسایه ورکول روا او جایز ده، که یې قریبانو کې غریبان وي، هغوی ته ورکول ډیر ثواب لري.[175]

مسئله ۱۰: سرسایه د کوچني اختر د سهار د سپېدو وروسته واجب کیږي، که یو ماشوم د سپیدو تر مخه پیدا شي، یا غریب مالدار شي، یا کافر مسلمان شي، نو پر دوی صدقه الفطر ورکول واجب ده، او که د سپیدو وروسته، یو څوک وفات شي، یا مالدار غریب شي نو پر دوی هم صدقة الفطر ورکول واجب ده، او څوک چې د سهار تر سپیدو تر مخه وفات شي، یا مالدار غریب شي، پر دوی صدقة الفطر ورکول واجب نه ده.[176]

---

[175] هندیه: ۱/۱۸۸، شامي: ۲/۳۵۱.

[176] هندیه: ۱/۱۹۲.

مسئله ۱۱: مستحب دا ده چې سرسایه د کوچني اختر تر مخه مستحق خلګو ته ورکول شي ترڅو هغوی اختر ته خپل ضروریات پوره کړي او د نورو مسلمانانو سره د اختر په خوشالیو کې ځانونه شریک کړي.[177]

مسئله ۱۲: سرسایه کې به لاندي شیان ورکوي یا به د لاندي شیانو قیمت ورکوي او قیمت ورکول یې افضل دي:

- نصف صاع غنم یعني پاو کم دوه کیلو غنم یا یې قیمت،
- یوه صاع اوربشې یعني درې نیم کیلو یا یې قیمت،
- یوه صاع خورما یعني درې نیم کیلو یا یې قیمت،
- یوه صاع کشمش یعني درې نیم کیلو یا یې قیمت،
- او که یو څوک وریجي، جواري یا نور حبوبات په سرسایه کې ورکول غواړي، هغوی به د نصف صاع غنمو د قیمت په اندازه دغه حبوبات ورکوي.[178]

---

[177] هندیه: ۱/۱۹۲.

[178] هندیه: ۱/۱۹۱.

مسئله ۱۳: که يو چا روژې نه وي نيولي او صاحب د نصاب وي هغه باندې هم سرسايه ورکول واجب ده يعني د سرسايې ورکولو لپاره روژه نه ده شرط. (179)

تمت بعون الله

الحمد لله! **د حنفي فقهې مطابق د روژې مهمې مسئلې** په نامه رساله پای ته ورسېدل، الله تعالی دې قبول او مقبول وګرځوي، الله تعالی دې د ټولو مسلمانانو لپاره د فايدې وړ وګرځوي، د ټولو لوستونکو څخه د دعا په هيله!

مفتي سيد عمر آغا عفی الله عنه

۱۴۴۷/۹/٦ هـ ق

۱۴۰۴/۱۲/۴ هـ ش

۲۳ فروري ۲۰۲٦ء

(179) شامي: ۳۵۹/۲.

ورځ: دو شنبه، د شپې ۱۱:۵۷ بجې، فراه ولایت – افغانستان

د مؤلف په اړه

مفتي سید عمر آغا د اسلامي علومو یو ژور او متعهد عالم دی، چې د افتاء او قضاء په برخه کې یې لوړې زده کړې بشپړې کړې دي. هغه د قرآن کریم حافظ دی او په عربي، دري، پښتو او انګلیسي ژبو خبرې او لیکل په مهارت سره ترسره کوي.

له ډېرو کلونو راهیسې، نوموړی د دارالافتاء الاحناف آنلاین دارالافتاء سره همکار دی، چې په کې د محترم مفتي عصمت الله عاصم په شمول یو بشپړ ټیم د امت مسلمه د دیني او شرعي پوښتنو، ځوابونه د حنفي فقه په رڼا کې وړاندې کوي.

مفتي سید عمر آغا خپلې علمي زده کړې په څو مشهورو مدارسو کې ترسره کړې دي، لکه:

- الجامعة الاسلامية،
- الجامعة مفتاح العلوم،
- الجامعة انوار العلوم الصديقية،
- الجامعة فاروقية - کراچي،
- الجامعة سيدنا ابراهيم النخعي رحمه الله.

همدارنګه، محترم مفتي سید عمر آغا د شیخ الحدیث و القرآن مولانا سید حبیب الله الحسني رحمه الله له ځانګړو شاګردانو څخه دی، چې د دې مبارک استاد علمي لاربښود یې د شخصیت او فقهي ژوروالی نور هم لوړ کړی دی، الله تعالی دې د شیخ صاحب

قبر د نور ځخه ور ډک کړي، او اولادونه ته دې الله تعالی په دنيا او آخرت کې کاميابي ور نصيب کړي. آمين

ښاغلی مفتي صاحب د سيدنا امام حسين رضي الله عنه د اولاد ځخه دی، د هغه د خاندان مبارکه سلسله په لاندې ډول ده:

مفتي سيد عمر آغا ابن نقيب احمد آغا ابن سيد محب الله آغا (ملنګ آغا) ابن سيد خير الدين آغا (خلوتي آغا) ابن سيد محمد يار آتش نفس ابن محمد آمين ابن خالقداد ابن عبدالرحيم ابن ملي صاحب ابن ميران شاه ابن مفسر القرآن مولانا محمد يعقوب چرخي ابن عثمان چرخي ابن محمود چرخي ابن سيد محمد ابن سيد هني ابن شيخ سيد محمد (حمزه) ګيسودراز بابا ابن سيد غفار ابن سيد عمر ابن جعفر قائم قاين ابن محمد سيد رجال ابن اسماعيل ابن امام جعفر صادق ابن امام باقر ابن علي زين العالِدين ابن حضرت حسين ابن حضرت علي كرم الله وجهه، رضي الله عنهم و رحمهم الله جميعا. (180)

(180) **لاندې کتابونو کې د مولف د سلسله نسب په هکله معلومات موجود دي:**

آئين اکبري، تاريخ فرشته، مخزن الافغاني، تاريخ افغاني، صولت افغاني، تاريخ خورشيد جهان، حيات افغاني، تاريخ افاغنه، المعالی شرح آمالی، خزينة الاسرار، بياض سادات، تذکره سادات سلسلة الذهب، بحرالانوار، حضرت القدس، History of the Afghan 1828 P1 او مشواني ابن سيد ګيسودراز.